Kohtulahendite kogumik

EUROOPA LIIDU AVALIKU TEENISTUSE KOHTU OTSUS (täiskogu)

1. juuli 2010*

Avalik teenistus — Ametnikud — Toitjakaotuspension — Personalieeskirjade artikkel 79 — Personalieeskirjade VIII lisa artikkel 18 — Üleelanud abikaasa — Kahe isiku tunnustamine üleelanud abikaasadena — Vähendamine 50% võrra — Õiguspärane ootus — Vastavuse põhimõte

Kohtuasjas F-45/07,

mille ese on EÜ artikli 236 ja EA artikli 152 alusel esitatud hagi,

Wolfgang Mandt, elukoht Kreuztal (Saksamaa), esindaja: advokaat B. Kolb,

hageja,

versus

Euroopa Parlament, esindajad: K. Zejdová, J. F. De Wachter ja U. Rösslein ning hiljem J. F. De Wachter, K. Zejdová ja S. Seyr,

kostja,

keda toetab

Kurt-Wolfgang Braun-Neumann, surnud 9. oktoobril 2009, jättes oma ainsaks pärijaks **Shirley Meyer'i**, elukoht Bedburg-Hau (Saksamaa), kes võtab üle K.-W. Braun-Neumanni väited ning keda esindab advokaat P. Ames,

menetlusse astuja,

EUROOPA LIIDU AVALIKU TEENISTUSE KOHUS (täiskogu)

koosseisus: president P. Mahoney, koja esimees S. Gervasoni, kohtunikud H. Kreppel, H. Tagaras (ettekandja) ja S. Van Raepenbusch,

kohtusekretär: W. Hakenberg,

arvestades kirjalikus menetluses ja 9. juuni 2009. aasta kohtuistungil esitatut,

on teinud järgmise

* Kohtumenetluse keel: saksa.

otsuse

1 Avaliku Teenistuse Kohtu kantseleisse 16. mail 2007 faksiga saadetud hagiavalduses (originaal esitati 21. mail 2007) palub W. Mandt sisuliselt, et tühistataks Euroopa Parlamendi ametisse nimetava asutuse 8. veebruari 2007. aasta otsus jätta rahuldamata hageja kaebus 8. septembri 2006. aasta otsuse peale, millega parlament otsustas alates 1. aprillist 2006 vähendada 50% ulatuses toitjakaotuspensioni, mida hageja sai parlamendi endise ametniku, Gisela Mandti, sünninimi Neumann (edaspidi „G. Neumann") üleelanud abikaasana. Kõnealuse pensioni vähendamise põhjuseks oli see, et parlament otsustas sellesama 8. septembri 2006. aasta otsusega K.-W. Braun-Neumanni taotluse põhjal, milles viimane taotles endale kui G. Neumanni üleelanud abikaasale samuti toitjakaotuspensioni, maksta alates 1. aprillist 2006 K.-W. Braun-Neumannile 50% sellest pensionist.

Õiguslik raamistik

2 Euroopa Liidu ametnike personalieeskirjade (edaspidi „personalieeskirjad") artikkel 79 sätestab:

„Ametniku või endise ametniku elusoleval abikaasal on VIII lisa 4. peatükis ettenähtud korras õigus toitjakaotuspensionile, mis on 60% sellest vanaduspensionist või invaliidsustoetusest, mida maksti lahkunule või mida oleks teenistuse pikkusest või east olenemata lahkunule makstud, kui tal oleks surma ajal sellele õigus olnud.

[…]".

3 Personalieeskirjade VIII lisa artikkel 18 näeb ette:

„Kui endine ametnik sai vanaduspensioni, on tema elusoleval abikaasal, kui ta oli ametnikuga abielus olnud juba enne ametniku lahkumist institutsiooni teenistusest ja kui abielu oli kestnud vähemalt ühe aasta, õigus saada toitjakaotuspensioni, mis võrdub 60%-ga vanaduspensionist, mida ametnik sai oma surma ajal, kui artikli 22 sätetest ei tulene teisiti. Minimaalne toitjakaotuspension on 35% viimasest põhipalgast; toitjakaotuspension ei või siiski mingil juhul ületada vanaduspensioni summat, mida abikaasa sai surma ajal.

[…]".

4 Personalieeskirjade VIII lisa artikkel 22 sätestab omakorda:

„Kui ametnikust jäävad maha elusolev abikaasa, samuti orvud varasemast abielust või teised tema pärijad, jaotatakse kogu pension, mis arvutatakse nii, nagu elusolev abikaasa kõik need isikud lese ülalpeetavad, asjaomaste isikute vahel võrdeliselt pensionidega, mida igale isikute kategooriale oleks eraldi makstud

[…]".

5 Personalieeskirjade VIII lisa artikli 27 kohaselt:

„Ametniku või endise ametniku lahutatud abikaasal on õigus saada käesolevas peatükis määratletud toitjakaotuspensioni, kui ta võib oma endise abikaasa surma korral tõendada, et tal on õigus saada endiselt abikaasalt ülalpidamistoetust kas kohtuotsuse või siis tema ja tema endise abikaasa vahelise ametlikult registreeritud ja kehtiva kokkuleppe alusel.

Toitjakaotuspension ei või siiski ületada ülalpidamistoetuse summat, mida maksti endise abikaasa surma ajal ja mida on kohandatud personalieeskirjade artiklis 82 sätestatud korras.

Lahutatud abikaasa kaotab oma õiguse, kui ta abiellub uuesti enne oma endise abikaasa surma. Kui ta abiellub uuesti pärast endise abikaasa surma, kohaldatakse artiklit 26."

6 Personalieeskirjade VIII lisa artikkel 28 on sõnastatud järgmiselt:

„Kui surnud ametnikul on mitu lahutatud abikaasat, kellel on õigus saada toitjakaotuspensioni, või üks või mitu lahutatud abikaasat ja elusolev abikaasa, kellel on õigus saada toitjakaotuspensioni, jaotatakse kõnealune pension võrdeliselt abielude kestusega. Kohaldatakse artikli 27 teise ja kolmanda lõigu sätteid.

[…]".

Vaidluse taust

7 Tol ajal parlamendi ametnikuna töötanud G. Neumann ja K.-W. Braun-Neumann, kes olid mõlemad Saksa kodanikud, abiellusid 3. mail 1993 Straubingis (Saksamaa) ning asusid elama Andenne'i (Belgia). Hageja väitel pani K.-W. Braun-Neumann toime kuritegusid, mille eest teda karistati vangistusega, ning hiljem viibis ta ravil psühhiaatriahaiglas.

8 K.-W. Braun-Neumanni ja tema abikaasa kooselu piirdus lühikeste ajavahemikega, mis leidsid aset abiellumisele järgnenud aasta jooksul; abielu lahutati Tribunal de première instance de Namuri (Namuri esimese astme kohus, Belgia) 6. septembri 1995. aasta tagaseljaotsusega, mis omandas jõustumise järel selles riigis kohtuotsuse seadusjõu.

9 G. Neumanni taotlus Tribunal de première instance de Namuri lahutusotsuse tunnustamiseks Saksmaal lükati viimases astmes Bayerisches Oberstes Landesgerichti (Baieri ülemkohus, Saksamaa) 11. oktoobri 1999. aasta määrusega tagasi. Tunnustamisest keeldumise põhjuseks oli eelkõige asjaolu, et abielulahutuse otsuse tegemise menetluses ei olnud järgitud K.-W. Braun-Neumanni kaitseõigusi, kuna kohtukutse jõudis Saksamaa kinnipidamisasutusse, kus ta viibis, hilinenult.

10 Hageja ja G. Neumanni abielu sõlmiti 25. aprillil 2000 New Yorgis (Ameerika Ühendriigid).

11 G. Neumann jäi aastal 2001 pensionile ja hakkas seetõttu saama vanaduspensioni. Seejärel asus ta hageja väitel alates 2002. aasta aprillikuust elama Saksamaale. Hageja poolt pärast kohtuistungit esitatud „tõend elukohaandmete kohta" (vt käesoleva kohtuotsuse punkt 33) kajastab siiski üksnes Belgias asuvaid aadresse.

12 K.-W. Braun-Neumann algatas 2003. aastal Saksamaal lahutusmenetluse, nõudes tema ja G. Neumanni abielu lahutamist.

13 G. Neumann suri 25. juulil 2004 Saksamaal.

14 Hageja esitas 11. augustil 2004 taotluse, et talle määrataks toitjakaotuspension; parlament rahuldas selle taotluse 23. septembril 2004 ning kõnealust pensioni hakati talle maksma alates 1. novembrist 2004.

15 Amtsgericht-Familiengericht-Merzig (Merzigi esimese astme kohus, Saksamaa) rahuldas 25. augusti 2004. aasta otsusega K.-W. Braun-Neumanni lahutusnõude, kuid leidis seejärel 21. jaanuari 2005. aasta määrusega, et lahutusmenetluse alus oli ära langenud, kuna G. Neumanni ja K.-W. Braun-Neumanni abielu oli lõppenud esimese surmaga 25. juulil 2004.

16 Saksa pädeva ametiasutuse poolt abikaasade Braun-Neumann kohta koostatud perekonnaseisuaktide raamatusse on 19. jaanuaril 2005 siiski tehtud kanne, millest ilmneb, et G. Neumann „oli abielus ka" hagejaga, ning selles kandes on ära toodud ka abielu sõlmimise koht ja aeg. Sarnane kanne, mis kajastab abikaasade Mandt-Neumanni abielu sõlmimist, on nende vastavasse perekonnaseisuaktide raamatusse lisatud 6. aprillil 2006.

17 Amtsgericht Siegen (Siegeni esimese astme kohus, Saksamaa) tuvastas Landrat des Kreises Siegen-Wittgenstein Standesamtsaufsichti (Siegen-Wittgensteini omavalitsuse juht, kes teostab perekonnaseisu asjade üle järelevalvet, Saksamaa) taotluse alusel 25. jaanuari 2006. aasta määruses, et G. Neumanni surmaakti on vaja muuta, nii et selles ei oleks G. Neumanni abikaasana märgitud mitte ainult W. Mandt, vaid ka K.-W. Braun-Neumann. Niiviisi muudetud surmakt väljastati 23. märtsil 2006.

18 Parlamendi väitel taotles K.-W. Braun-Neumann 29. märtsil 2006 G. Neumanni üleelanud abikaasana talle toitjakaotuspensioni määramist; selle taotluse raames esitas ta parlamendile nii Amtsgericht Siegeni 25. jaanuari 2006. aasta määruse kui ka selle määruse alusel muudetud surmaakti.

19 Ametisse nimetav asutus teatas 8. septembri 2006. aasta kirjaga K.-W. Braun-Neumannile otsusest maksta talle 50% G. Neumanni üleelanud abikaasa toitjakaotuspensionist alates 1. aprillist 2006. Sama päeva kirjaga teatas ametisse nimetav asutus hagejale, et toitjakaotuspensioni, mida ta seniajani sai 100% määras, tuleb alates 1. aprillist 2006 vähendada 50%, kuna ülejäänud 50% kuulub sellest päevast alates K.-W. Braun-Neumannile kui G. Neumanni üleelanud abikaasale; õigupoolest andis parlament hagejale selle kirjaga teada, et vastavalt G. Neumanni perekonnaseisuandmetele oli ta oma surma hetkel abielus nii hageja kui ka K.-W. Braun-Neumanniga, lisades, et parlament oli tutvunud ka nii Tribunal de première instance de Namuri kui ka Bayerisches Oberstes Landesgerichti otsustega. Seejärel määras parlament 18. oktoobril 2006 kindlaks K.-W. Braun-Neumanni õigused, määrates talle 50% G. Neumanni üleelanud abikaasa toitjakaotuspensionist alates 1. aprillist 2006.

20 Hageja vaidlustas tema olukorda halvendanud 8. septembri 2006. aasta otsuse kaebusega, mille tema esindaja esitas 13. septembri 2006. aasta kirjaga ning mida täiendati 5. oktoobri 2006. aasta kirjaga; hageja esitas parlamendile ka oma üksikasjalikud argumendid 30. septembri ja 4. oktoobri 2006. aasta kirjadega. Nimetatud neljale kirjale viidates jättis ametisse nimetav asutus 8. veebruari 2007. aasta otsusega hageja kaebuse rahuldamata.

21 K.-W. Braun-Neumann esitas pärast seda, kui tema nõue – maksta tagasiulatuvalt välja pool toitjakaotuspensionist ajavahemiku 1. augustist 2004 kuni 31. märtsini 2006 eest – oli osaliselt rahuldatud, Avaliku Teenistuse Kohtule hagi, milles nõudis sisuliselt, et talle makstaks tagasiulatuvalt alates 1. augustist 2004 välja ka teine pool sellest pensionist. Avaliku Teenistuse Kohus jättis selle hagi 23. mai 2008. aasta määrusega kohtuasjas F-79/07: Braun-Neumann *vs.* parlament (EKL AT 2008, lk I-A-1-181 ja II-A-1-957) vastuvõetamatuse tõttu läbi vaatamata; K.-W. Braun-Neumanni apellatsioonkaebus selle määruse peale jäeti Avaliku Teenistuse Kohtu 15. jaanuari 2009. aasta määrusega kohtuasjas T-306/08 P (EKL AT 2009, lk I-B-1-1 ja II-B-1-1) rahuldamata.

Poolte nõuded ja menetlus

22 Hageja palub Avaliku Teenistuse Kohtul:

— tühistada ametisse nimetava asutuse 8. veebruari 2007. aasta otsus;

— kohustada parlamenti maksma alates 1. aprillist 2006 hagejale täiendavad 50% toitjakaotuspensionist, mis tal oma abikaasa G. Neumanni surma tõttu saada on, ning jätkama selle summa igakuist maksmist.

23 Lisaks palub hageja Avaliku Teenistuse Kohtul:

— lubada kasutada saksa keelt menetluskeelena vastavalt Esimese Astme Kohtu kodukorra artikli 35 lõike 2 punktile c.

24 Kuigi hageja taotleb oma hagiavalduse alguses tasuta õigusabi, märgib ta lõpuks oma hagiavalduse põhjendavas osas, et esitab tasuta õigusabi taotluse hiljem. Samas ei esitatud hiljem niisugust taotlust.

25 Parlament palub Avaliku Teenistuse Kohtul:

— tunnistada hagi osaliselt vastuvõetamatuks;

— jätta hagi ülejäänud osas põhjendamatuse tõttu rahuldamata;

— otsustada kohtukulude jaotus vastavalt kehtivale õigusele.

26 Avaliku Teenistuse Kohus küsis 30. novembri 2007. aasta ja 30. aprilli 2008. aasta kirjadega poolte arvamust vaidluse teatavate aspektide kohta. Pooled järgisid neid menetlust korraldavaid meetmeid selleks antud tähtaegade jooksul.

27 Avaliku Teenistuse Kohus teavitas pooli 24. oktoobri 2008. aasta kirjaga, et ta kavatseb teha kodukorra artikli 111 lõike 1 alusel K.-W. Braun-Neumannile ettepaneku menetlusse astumiseks, ning ta palus pooltel esitada selle kohta oma märkused. Hageja andis Avaliku Teenistuse Kohtule teada, et ta loobub märkuste esitamisest, samas kui parlament märkis määratud tähtajaks, et tal ei ole sellisele ettepanekule põhimõttelisi vastuväiteid.

28 Avaliku Teenistuse Kohus küsis 21. novembri 2008. aasta kirjas K.-W. Braun-Neumanni arvamust talle esitatud menetlusse astumise ettepaneku kohta. K.-W. Braun-Neumann teatas vastuseks sellele kirjale, et soovib astuda menetlusse parlamendi nõuete toetuseks.

29 Avaliku Teenistuse Kohus küsis pooltelt 16. detsembri 2008. aasta kirjaga, kas nad peavad mõnesid kohtutoimiku dokumente salajaseks või konfidentsiaalseks ning ei soovi seetõttu nende edastamist K.-W. Braun-Neumannile. Parlament vastas Avaliku Teenistuse Kohtule, et tema arvates selliseid dokumente toimikus ei ole; hageja ei vastanud Avaliku Teenistuse Kohtu küsimusele.

30 Avaliku Teenistuse Kohtu presidendi 3. märtsi 2009. aasta määrusega, mis toimetati pooltele kätte 4. märtsil 2009, lubati K.-W. Braun-Neumannil astuda käesolevas kohtuasjas menetlusse parlamendi nõuete toetuseks.

31 K.-W. Braun-Neumann palus 20. aprillil 2009 esitatud menetlusse astuja seisukohtades Avaliku Teenistuse Kohtul jätta hagi rahuldamata. Avaliku Teenistuse Kohus teatas pooltele 30. aprilli 2009. aasta kirjaga, et nad võivad menetlusse astuja seisukohtadele vastata suulises menetluses.

32 Kohtuistungil palusid pooled ja menetlusse astuja luba esitada samas menetluses uusi dokumente ja tõendeid. Kohtuistungi lõpul otsustas Avaliku Teenistuse Kohtu president, et suulist menetlust ei lõpetata.

33 Avaliku Teenistuse Kohus teatas 17. juuni 2009. aasta kirjaga pooltele, et neil on teatava tähtaja jooksul võimalik esitada dokumente, mida nad olid kohtuistungil maininud. Hageja ja K.-W. Braun-Neumann saatsid postiga erinevaid dokumente. K.-W. Braun-Neumanni esitatud dokumentide hulgas on esiteks kiri, mille hageja oli talle saatnud 22. septembril 1997, nõudes, et K.-W. Braun-Neumann lõpetaks tema naise („meine Frau") ahistamise, teiseks Amtsgericht Nürnbergi (Nürnbergi kohalik kohus, Saksamaa) 10. detsembri 1999. aasta otsus, millega G. Neumanni kohustatakse täitma abikaasa ülalpidamiskohustust, makstes igakuiselt 400 Saksa marka, kolmandaks Landgericht Koblenzi

(Koblenzi piirkondlik kohus, Saksamaa) 27. novembri 2007. aasta otsus, millega kohustatakse G. Neumanni poega maksma hagejale pärandi sundosana 150 000 eurot, ja neljandaks Staatsanwaltschaft Siegeni (Siegeni siseministeerium, Saksamaa) 16. veebruari 2006. aasta kiri K.-W. Braun-Neumannile, milles teda teavitatakse asjaolust, et tema poolt 17. märtsil 2005 hageja vastu esitatud bigaamiakaebuse menetlemine tuleb aegumise tõttu lõpetada.

34 Lisaks võttis Avaliku Teenistuse Kohus 10. juulil 2009 täiendavad menetlust korraldavad meetmed, mida pooled järgisid selleks antud tähtaegade jooksul.

35 11. septembril 2009 määras Avaliku Teenistuse Kohus 25. septembri 2009 selleks kuupäevaks, milleks pooled võisid esitada oma võimalikud märkused käesoleva kohtuotsuse punktis 33 nimetatud dokumentide esitamise ja sisu kohta. Üksnes hageja esitas sellekohased märkused, milles ta märkis eelkõige, et ta ei mäleta eespool nimetatud 22. septembri 1997. aasta kirja ning et Landgericht Koblenzi 27. novembri 2007. aasta otsus tehti K.-W. Braun-Neumanni esitatud valeandmete alusel.

36 Menetlusse astuja esindaja teatas Avaliku Teenistuse Kohtule, et K.-W. Braun-Neumann suri 9. oktoobril 2009, ning edastas kohtule surmatunnistuse koopia.

37 12. novembril 2009 määras Avaliku Teenistuse Kohus 26. novembri 2009 selleks kuupäevaks, milleks vaidluse pooled võisid esitada oma võimalikud märkused K.-W. Braun-Neumanni surma tagajärgede kohta käesoleva kohtuasja jaoks, ning milleks K.-W. Braun-Neumanni esindaja pidi Avaliku Teenistuse Kohtule teatama, kas K.-W. Braun-Neumanni õigusjärglased soovivad menetlust jätkata.

38 Avaliku Teenistuse Kohtu kantseleisse 12. novembril 2009 saabunud kirjaga teatas parlament Avaliku Teenistuse Kohtule, et ta oli pärast K.-W. Braun-Neumanni surma 11. novembri 2009. aasta otsusega kohandanud W. Mandti toitjakaotuspensioni summat, nii et viimasele makstakse alates 1. novembrist 2009 G. Neumanni üleelanud abikaasa toitjakaotuspensioni kogusumma.

39 Hageja esitas oma märkused K.-W. Braun-Neumanni surma tagajärgede kohta käesoleva kohtuasja jaoks kirjaga, mis saabus Avaliku Teenistuse Kohtu kantseleisse 25. novembril 2009. Ta leidis eelkõige, et K.-W. Braun-Neumanni surm ei muuda vaidluse all olevale õiguslikule olukorrale antavat hinnangut. Samas leiab ta siiski, et seda, et nüüdsest makstakse kogu toitjakaotuspension hagejale, tuleb pidada tema nõudeid toetavaks asjaoluks; õigupoolest tunnustab parlament tema arvates uuesti G. Neumanni ja K.-W. Braun-Neumanni abielulahutust ning G. Neumanni ja W. Mandti abielu õiguspärasust. Hageja järeldab sellest, et tal oli õigus saada toitjakaotuspensioni 100% ulatuses ka varasemal perioodil, mis jäi G. Neumanni surma ja hagi esitamise vahele ja igal juhul ajavahemikul 1. augustist 2004 kuni 1. aprillini 2006.

40 Parlament esitas oma märkused K.-W. Braun-Neumanni surma tagajärgede kohta käesoleva kohtuasja jaoks 26. novembri 2009. aasta kirjaga, märkides eelkõige, et küsimus, kas W. Mandti tuleb pidada ainsaks üleelanud abikaasaks, või pidi toitjakaotuspensioni jagama W. Mandti ja K.-W. Braun-Neumanni vahel, jääb tema jaoks lahtiseks isegi pärast viimase surma.

41 Menetlusse astuja esindaja teavitas Avaliku Teenistuse Kohtu kantseleisse 26. novembril 2009 saabunud kirjaga kohut esiteks, et K.-W. Braun-Neumanni testamendist ilmneb, et ta pärandab kogu oma vara Shirley Meyerile, ning teiseks, et S. Meyer soovib pärijana astuda käesolevas kohtuasjas K.-W. Braun-Neumanni asemel menetlusse. Menetlusse astuja esindaja kirjale oli lisatud 7. jaanuari 2008. aasta testamendi koopia ja pärimisasju menetleva Amtsgericht Merzigi 3. novembri 2009. aasta protokolli koopia. Samas kirjas lubas menetlusse astuja esindaja esitada oma uue volikirja hiljem, ning ta tegi seda 9. detsembril 2009.

42 5. jaanuaril 2010 suuline menetlus lõpetati ning kohus läks nõu pidama.

Vaidluse ese

43 Oma nõuete toetuseks palub hageja tühistada ametisse nimetava asutuse 8. veebruari 2007. aasta otsuse tema kaebuse rahuldamata jätmise kohta. Selles osas tuleb meenutada, et niisuguste tühistamisnõuete eesmärk, mis on formaalselt esitatud kaebuse rahuldamata jätmise otsuse peale, on juhul, kui sellel otsusel puudub autonoomne sisu, esitada Avaliku Teenistuse Kohtule menetlemiseks akt, mille peale kaebus esitati (vt selle kohta Euroopa Kohtu 17. jaanuari 1989. aasta otsus kohtuasjas 293/87: Vainker *vs.* parlament, EKL 1989, lk 23, punkt 8; Esimese Astme Kohtu 10. detsembri 1992. aasta otsus kohtuasjas T-33/91: Williams *vs.* kontrollikoda, EKL 1992, lk II-2499, punkt 23; Esimese Astme Kohtu 6. aprilli 2006. aasta otsus kohtuasjas T-309/03: Camós Grau *vs.* komisjon, EKL 2006, lk II-1173, punkt 43; Avaliku Teenistuse Kohtu 4. juuni 2009. aasta otsus kohtuasjas F-11/08: Mölling *vs.* Europol, EKL AT 2009, lk I-A-1-159 ja II-A-1-899, punkt 27). Praegusel juhul oli hageja kaebus, mille ametisse nimetav asutus 8. veebruaril 2007 rahuldamata jättis, suunatud 8. septembri 2006. aasta otsuse vastu, millega alates 1. aprillist 2006 vähendati hagejale G. Neumanni surma tõttu makstavat toitjakaotuspensioni 50%-ni. Kuna 8. veebruari 2007. aasta otsusel puudub autonoomne sisu, sest see piirdub 8. septembri 2006. aasta otsuse kinnitamisega ja lisaks algse otsuse põhjenduste sisulise kordamisega, neid põhjendusi üksnes laiendades, siis tuleb asuda seisukohale, et hagi on suunatud 8. septembri 2006. aasta otsuse vastu, mis on ainus hageja huvide vastane otsus (edaspidi „vaidlustatud otsus").

44 Seoses hageja taotlusega lubada kasutada saksa keelt menetluskeelena tuleb meenutada, et Esimese Astme Kohtu kodukorra (mida kohaldati hagi esitamise ajal) artikli 35 lõigete 1 ja 2 kohaselt valib hageja, milline Euroopa Liidu 23 ametlikust keelest on menetluskeel, välja arvatud nimetatud kodukorra artikli 35 lõike 2 punktides a–c sätestatud juhtudel, mis pole praeguses asjas kohaldatavad. Igal juhul kohaldatakse alates 1. novembrist 2007 jõus oleva Avaliku Teenistuse Kohtu kodukorra artikli 29 kohaselt Avaliku Teenistuse Kohtus Üldkohtu kodukorras keeltekasutuse korda reguleerivaid sätteid, milleks on selle kodukorra eespool viidatud artikli 35 lõigete 1 ja 2 sätted. Praegusel juhul ei pea Avaliku Teenistuse Kohus seega lahendama hageja taotlust lubada kasutada saksa keelt menetluskeelena, kuna hagejal on nagunii võimalik valida menetluskeeleks saksa keel, mida ta muuseas on ka teinud.

45 Lisaks tuleb sedastada, et K.-W. Braun-Neumanni surmaga 9. oktoobril 2009 ei lange ära Avaliku Teenistuse Kohtu menetluses oleva vaidluse ese, välja arvatud nende parlamendi vastu esitatud nõuete puhul, mis puudutavad 31. oktoobrist 2009 hilisemat ajavahemikku; õigupoolest makstakse hagejale sellest ajast alates G. Neumanni üleelanud abikaasa toitjakaotuspensioni kogusumma (vt käesoleva kohtuotsuse punkt 38). Seevastu säilib nõuete sisu täies ulatuses osas, mis puudutab K.-W. Braun-Neumanni surma kuupäevast varasemat aega.

Tühistamisnõuded

Poolte argumendid

46 Hageja märgib oma tühistamisnõuete toetuseks, et vaidlustatud otsus rikub liidu õigust. Ta esitab oma argumentatsiooni raames üheksa etteheidet.

47 Esimene etteheide jaguneb kaheks osaks. Esiteks, kuna Bayerisches Oberstes Landesgerichti 11. oktoobri 1999. aasta määrust (vt käesoleva kohtuotsuse punkt 9) ei olnud võimalik edasi kaevata eelkõige Bayerischer Verfassungsgerichtshofi (Baieri ülemkohus), siis olid G. Neumanni ja hageja õigused piiratud. Teiseks rajaneb Bayerisches Oberstes Landesgerichti määrus ekslikel eeldustel ning lisaks ei ole see määrus kooskõlas selle tegemise ajal jõus olnud õigusega, täpsemalt liidu õigusega. Kõigepealt ei olnud hageja väitel selles määruses märgitud, kas Bayerisches Oberstes Landesgericht oli kontrollinud K.-W. Braun-Neumanni nende väidete paikapidavust, mis puudutasid Tribunal de

première instance de Namuris toimunud abielulahutuse menetlust; veelgi enam, kutse ilmuda Tribunal de première instance de Namuri oli K.-W. Braun-Neumannile edastatud kooskõlas kehtinud rahvusvahelise õiguse normidega ning kohtukutse saamise 4. augustil 1995 ja Tribunal de première instance de Namuri 6. septembri 1995. aasta abielulahutuse otsuse vahel oli K.-W. Braun-Neumannil seega olnud piisavalt aega sellele kohtule vastuse esitamiseks; ning lisaks ei esitanud K.-W. Braun-Neumann erinevalt oma väidetest selle lahutusotsuse peale apellatsioonkaebust.

48 Teise etteheitega väidab hageja – tuginedes seejuures esiteks Tribunal de première instance de Namuri abielulahutuse otsuse tegemise ajal jõus olnud Saksamaa Liitvabariigi ja Belgia Kuningriigi vahelise lepingu kohtu- ja vahekohtu otsuste ja ametlike dokumentide vastastikuse tunnustamise ja täitmise kohta (allkirjastatud Bonnis 30. juunil 1958) artiklile 27, ja teiseks argumentidele, millele on tuginetud ka esimese väite raames –, et K.-W. Braun-Neumann ei jätnud Tribunal de première instance de Namuri ilmumata, ja isegi kui jättis, siis oleks ta ikkagi saanud end kaitsta.

49 Kolmanda etteheite raames leiab hageja, et vaidlustatud otsus rikub nõukogu 27. novembri 2003. aasta määrust (EÜ) nr 2201/2003, mis käsitleb kohtualluvust ning kohtuotsuste tunnustamist ja täitmist kohtuasjades, mis on seotud abieluasjade ja vanemliku vastutusega, ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 1347/2000 (ELT L 338, lk 1; ELT eriväljaanne 19/06, lk 243), kuna Tribunal de première instance de Namuri abielulahutuse otsuse puhul ei esine mittetunnustamise põhjuseid määruse nr 2201/2003 artikli 22 tähenduses.

50 Oma neljanda etteheitega kaitseb hageja Tribunal de première instance de Namuri abielulahutuse otsuse kehtivust, kuna G. Neumanni ja K.-W. Braun-Neumanni viimane ühine elukoht asus Belgias; ja seda olenemata sellekohastest valeandmetest, mida K.-W. Braun-Neumann edastas Bayerisches Oberstes Landesgerichtis menetletud kohtuasjas, mille tulemusel tehti 11. oktoobri 1999. aasta määrus.

51 Viies etteheide on suunatud vaidlustatud otsuse vastu osas, milles see otsus viitab Amtsgericht Siegeni 25. jaanuari 2006. aasta otsusele, samas kui see määrus ei ole asjakohane Tribunal de première instance de Namuri abielulahutuse otsuse tunnustamise seisukohalt, ning lisaks ei saa see olla kehtiv Euroopa Liidus, kus mitmikabielu ei ole lubatud.

52 Kuuendas etteheites toob hageja esile, et G. Neumanni ja K.-W. Braun-Neumanni abielu kestis vähem kui aasta ning et personalieeskirjade VIII lisa artikli 18 sätteid arvestades ei saa K.-W. Braun-Neumann seega väita, et tal on õigus toitjakaotuspensionile.

53 Seitsmes etteheide rajaneb asjaolul, et esiteks viitab 8. veebruari 2007. aasta otsus hageja kaebuse rahuldamata jätmise kohta Saksa õiguse sätetele, täpsemalt Ehegesetzi (abieluseadus) §-dele 23 ja 29, mis ei olnud selle otsuse vastuvõtmise ajal enam jõus, ning et teiseks oli G. Neumanni ja K.-W. Braun-Neumanni abielu tühine, kuna G. Neumann ei olnud abielu sõlmimise ajal teadlik sellest, milline on tema abikaasa isiksus, ega viimasele mõistetud karistustest, olgugi et hageja möönab, et ta ei ole subjekt, kes saaks kõnealust abielu vaidlustada.

54 Kaheksanda etteheite raames märgib hageja, et parlament leidis, et G. Neumann oli personalieeskirjade tähenduses lahutatud, kuna Tribunal de première instance de Namuri abielulahutuse otsus oli muutunud lõplikuks, tuues kaasa kõik sellest tulenevad varalised tagajärjed. Pärast seda, kui G. Neumann oli hagejaga abiellunud, käsitas institutsioon teda uuesti abielunaisena „koos kõigi sellega kaasnevate seadusest tulenevate sissetulekute ja pensionide suurendamiste ja vähendamistega". Neil asjaoludel lõi parlament G. Neumannis ja hagejas õiguspärase ootuse, et neid käsitatakse abikaasadena.

55 Üheksanda etteheitega kinnitab hageja, et kuna personalieeskirjade VIII lisa artikli 18 kohaselt piisab 100% toitjakaotuspensioni saamiseks ainult üleelanud abikaasaks olemise tingimusele vastamisest, ning kuna tema vastab sellele tingimusele, siis on tal õigus saada selle pensioni kogusumma. Amtsgericht Siegeni 25. jaanuari 2006. aasta otsus ei sea kahtluse alla asjaolu, et tema ja G. Neumanni New Yorgis sõlmitud abielu oli kehtiv.

56 Parlament väidab vastuseks hageja erinevatele nõuetele sisuliselt, et liidu kohtul ei ole pädevust kontrollida liikmesriikide kohtute otsuseid ega liikmesriikide ametiasutuste tegevust. Sellega seoses leiab parlament, et hagejal ei ole võimalik viidata Avaliku Teenistuse Kohtus Saksamaa kohtute võimalikele vigadele, ning et ametisse nimetav asutus oli kohustatud arvestama pädeva ametiasutuse muudetud surmatunnistust ja muutma seetõttu hagejale määratud pensioniõigusi. Parlament märgib ka, et määrus nr 2201/2003 ei olnud kohaldatav Tribunal de première instance de Namuri abielulahutuse otsuse kuulutamise kuupäeval, 6. septembril 1995. Parlament märgib lisaks, et kuigi Ehegesetzi §-d 23 ja 29 on kehtetuks tunnistatud, asendab neid Bürgerliches Gesetzbuchi (Saksa tsiviilseadustik, edaspidi „BGB") § 1313, mis on täpselt sama sisuga. Seoses G. Neumanni ja K.-W. Braun-Neumanni abielu kestusega märgib parlament veel, et isegi kui oletada, et see abielu lahutati Tribunal de première instance de Namuri abielulahutuse otsusega, ei muuda see asjaolu, et G. Neumanni ja K.-W. Braun-Neumanni abielu, mis sõlmiti 3. mail 1993, kestis kaks aastat. Lõpuks kinnitab parlament, et kaebuse ja hagi omavahelise vastavuse põhimõtet arvestades ei saa hageja mainida õiguspärase ootuse põhimõtet esimest korda alles hagiavalduses.

57 K.-W. Braun-Neumann kordab menetlusse astuja seisukohtades põhilises osas parlamendi argumente, kuid lisab eelkõige kaks kaalutlust. Kõigepealt väidab ta, et üksnes asjaolu, et parlament maksis kogu toitjakaotuspensioni hagejale, ei tähenda selle asutuse kinnituse andmist, kuna pelgalt maksete tegemine ei saa makse saajas tekitada mingit õiguspärast ootust selle makse seaduslikkuse osas. Teiseks leiab ta, et kuna igal ametnikul on ainult üks vanaduspensioni saamise õigus, siis jagas parlament vaidlusaluse toitjakaotuspensioni õigesti kahe G. Neumanni üleelanud abikaasa vahel.

Avaliku Teenistuse Kohtu hinnang

58 Hageja vaidlustab tegelikult esimese viie ja seitsmenda etteheitega selle, et K.-W. Braun-Neumann oli G. Neumanni üleelanud abikaasa. Kuuendas etteheites lähtub hageja eeldusest, et K.-W. Braun-Neumann oli küll üleelanud abikaasa, kuid heidab parlamendile ette personalieeskirjade VIII lisa artikli 18 rikkumist põhjusel, et K.-W. Braun-Neumann ei olnud G. Neumanniga abielus selles artiklis nõutud minimaalse ühe-aastase ajavahemiku vältel. Kaheksas etteheide rajaneb õiguspärase ootuse põhimõtte rikkumisel. Lõpuks väidab hageja üheksanda etteheite raames, et rikutud on personalieeskirjade VIII lisa artiklit 18, kuna parlament, kes oli tunnustanud hagejat üleelanud abikaasana, oleks pidanud talle maksma kogu toitjakaotuspensioni summa, ja seda olenemata samasuguse staatuse tunnustamisest K.-W. Braun-Neumanni puhul.

59 Eelnevates punktides esitatust ilmneb, et hageja argumentatsioon seisneb põhiliselt kahes väites.

60 Esimene väide tuleneb personalieeskirjade VIII lisa artikli 18 rikkumisest ja koosneb kolmest osast. Esimene osa, mis vastab hageja esimesele viiele ja samuti seitsmendale etteheitele, rajaneb K.-W. Braun-Neumanni samasuguse üleelanud abikaasa staatuse vaidlustamisel. Selle väite teine osa on seotud kuuenda etteheitega ning selles leitakse, et G. Neumanni ja K.-W. Braun-Neumanni abielu puhul ei arvestatud abielu minimaalse nõutava üheaastasega kestusega, mis on ette nähtud eespool nimetatud artiklis. Kolmas väide, mis on esitatud üheksandas etteheites, on seotud surnud ametniku üleelanud abikaasa toitjakaotuspensioni summaga, kui ka teist isikut tunnustatakse üleelanud abikaasana.

61 Teine väide, mis vastab kaheksandale etteheitele, viitab õiguspärase ootuse põhimõtte rikkumisele.

Esimene väide, mille kohaselt on rikutud personalieeskirjade VIII lisa artiklit 18

– Esimese väite esimene osa, mis puudutab asjaolu, et ka K.-W. Braun-Neumanni tunnustati üleelanud abikaasana

62 Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt on liidu õiguse ühetaolise kohaldamise ja võrdse kohtlemise põhimõtte seisukohalt vajalik, et liidu õiguse sätteid, mis oma sisu ja reguleerimisala määratlemisel ei viita sõnaselgelt liikmesriikide õigusele, tõlgendataks asjaomaste sätete konteksti ja eesmärki silmas pidades kogu liidus autonoomselt ja ühetaoliselt (vt selle kohta Euroopa Kohtu 18. jaanuari 1984. aasta otsus kohtuasjas 327/82: Ekro, EKL 1984, lk 107, punkt 11; Esimese Astme Kohtu 18. detsembri 1992. aasta otsus kohtuasjas T-43/90: Díaz García *vs*. parlament, EKL 1992, lk II-2619, punkt 36; 22. veebruari 2006. aasta otsus kohtuasjas T-342/04: Adam *vs*. komisjon, EKL AT 2006, lk I-A-2-23 ja II-A-2-107, punkt 32). Samast kohtupraktikast tuleneb siiski ka, et sõnaselge viite puudumisel võib liidu õiguse kohaldamisel tekkida vajadus viidata liikmesriikide õigusele, kui liidu kohus ei leia liidu õiguses või liidu õiguse üldpõhimõtetes juhtnööre, mis võimaldaksid autonoomsel tõlgendamisel määratleda sellise sätte tähendust ja ulatust.

63 Nii on see eelkõige isikute õiguslikku seisundit ja perekonnaõigust puudutavate mõistete korral (vt selle kohta Euroopa Kohtu 17. aprilli 1986. aasta otsus kohtuasjas 59/85: Reed, EKL 1986, lk 1283, punkt 15, ja eriti 31. mai 2001. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-122/99 P ja C-125/99 P: D ja Rootsi *vs*. nõukogu, EKL 2001, lk I-4319, punktid 34–38), kuna selles valdkonnas ei ole liidu õiguses kirjalikke norme. Sellega seoses nähtub kohtupraktikast, et liikmesriigi õigusest tuleb eelkõige lähtuda ülalpidamiskokkuleppe formaalse kehtivuse puhul, mis on personalieeskirjade VIII lisa artikli 27 kohaselt lahutatud abikaasale toitjakaotuspensioni maksmise tingimus (Esimese Astme Kohtu 21. aprilli 2004. aasta otsus kohtuasjas T-172/01: M *vs*. Euroopa Kohus, EKL 2004, lk II-1075, punktid 72 ja 73).

64 Sellegipoolest tuleb kindlaks teha, kuidas tuleb mõista viidet siseriiklikule õigusele, kui vaidluse all on personalieeskirjades ette nähtud rahaline toetus ja kui esiteks sõltub selle toetuse saamine ametniku perekonnaseisust ning kui teiseks antakse kahe liikmesriigi õiguses sellele perekonnaseisule erinev hinnang.

65 Käesolevas kohtuasjas tekib konkreetsemalt küsimus, kas liidu pädev organ otsustab rahvusvahelise eraõiguse normide, ja seeläbi nende normidega määratud liikmesriigi õiguse alusel selle üle, kas isik kvalifitseerub üleelanud abikaasaks. Samas keelavad rahvusvahelise eraõiguse normide kohaldamise mitte ainult ilmsed haldusjuhtimise nõuded, vaid samuti – ja esmajärjekorras – õiguslikud kaalutlused.

66 Esiteks, kuigi liidu õiguses on olemas mõned rahvusvahelise eraõiguse valdkonda kuuluvad õigusaktid, mis puudutavad isikute perekonnaseisu, eelkõige määrus nr 2201/2003, tuleb siiski sedastada, et sellest määrusest ei ole eriti palju abi kohaldatava liikmesriigi õiguse kindlaksmääramisel, kui kahe liikmesriigi õigusest tuleneb ametniku perekonnaseisule erinev hinnang. Kõigepealt näeb määrus nr 2201/2003 ette, et abielulahutuse otsuseid tuleb täielikult tunnustada, ning selle määruse kohaldamisel ei tehta kohtuotsust, st abielulahutuse tunnustamise otsust (käesoleva kohtuotsuse punktis 64 nimetatud otsust, millele liidu pädev organ saab tugineda oma pädevuse teostamisel), välja arvatud juhul, kui abielulahutuse tunnustamise üle toimub vaidlus ja üks pooltest pöördub pädevasse kohtusse tunnustamise vaidlustamiseks. Järgmiseks tuleb jätkuvalt seoses abielulahutuse otsustega välja tuua, et tunnustamise vaidlustamine võib viia selleni, et siseriiklikud kohtud teevad liikmesriigiti erinevad otsused. Viimaseks, eespool mainitud määrust ei kohaldata kolmandate riikide kohtute otsustele ning sellele saab liikmesriikide otsuste puhul tugineda üksnes liikmesriikides, välja arvatud Taanis.

67 Teiseks, kuigi eelmises punktis viidatud liidu õigusaktid võivad käsitleda isikute perekonnaseisu küsimusi, sisaldavad need põhiliselt kohtualluvuse konflikti norme. Seevastu kehtiva õiguse kohaselt ei sisalda liidu õigus iseenesest kollisiooninorme isikute õigusliku seisundi valdkonnas. Teada on ka, et

siseriiklikud õigusnormid selles valdkonnas ei ole ühesugused. Kuigi kõikide liikmesriikide kollisiooninormide süsteemides allutatakse isikute õiguslik seisund õiguskorrale, millega asjaomane isik on kõige tihedamalt seotud, leitakse mõnedes õiguskordades, et asjakohane siduv tegur on sel juhul kodakondsus, mõnedes leitakse omakorda, et selleks teguriks on elukoht, ja mõnedes on kasutusel vahepealsed lahendused.

68 Niisiis, arvestades ühest küljest rahvusvahelise eraõiguse normide tervikliku kogumi puudumist liidu õiguses, ja teisest küljest lahknevusi siseriiklike rahvusvahelise eraõiguse süsteemide vahel, seisab liidu haldusorgani ees juhul, kui tal on teisese õiguse sätte, näiteks personalieeskirjade artikli 79 või VIII lisa artikli 18 kohaldamiseks vaja kindlaks teha, millise liikmesriigi õigus on „pädev" isiku õigusliku seisundi määratlemiseks, õiguslikult iseäranis keeruline ja raskesti etteennustatavate tulemustega ülesanne, ja seda ka halduslikke nõudeid ja piiranguid arvestamata (vt selle kohta kohtujurist J.-P. Warneri ettepanek Euroopa Kohtu kohtuasjas 40/79: P *vs.* komisjon, milles otsus tehti 5. veebruaril 1981, EKL 1981, lk 382 jj). Lisaks peaks ka liidu kohus hoiduma niisugusest ettevõtmisest, mis võrduks sisuliselt kohtuliku õigusloomega (kohtujurist J.-P. Warneri eespool viidatud ettepanek, lk 383).

69 Selleks et kindlaks teha, et kas K.-W. Braun-Neumannit tuleb tunnustada üleelanud abikaasana, lähtus parlament peamiselt – ilma et ta oleks sõnaselgelt tuginenud rahvusvahelise eraõiguse arutluskäigule – teatud kaalutlustest, mis tulenevad nii K.-W. Braun-Neumanni kui ka kogu vaidlusega väga tihedalt seotud riigi, nimelt Saksamaa, materiaalõigusest ja õiguskorrast.

70 K.-W. Braun-Neumannil oli Saksamaa kodakondsus ja tema elukoht oli Saksamaal. Saksamaa ei ole mitte ainult riik, kus K.-W. Braun-Neumann ja G. Neumann abiellusid, vaid G. Neumann – isik, kelle üleelanud abikaasa K.-W. Braun-Neumann väidab end olevat – oli samuti Saksamaa kodanik, ja kuigi töötamise ajal oli tema elukoht Belgias, tundub ta pärast pensionile jäämist olevat kolinud elama Saksamaale; õigupoolest tuleb tõdeda, et kuigi hageja esitas pärast kohtuistungit G. Neumanni kohta Belgia elukohatõendi, milles kajastuvad kuni G. Neumanni surmakuupäevani üksnes Belgia aadressid, möönis esiteks siiski ka hageja ise oma 9. juuni 2008. aasta vastuses Avaliku Teenistuse Kohtu võetud menetlust korraldavatele meetmetele, et G. Neumann asus Saksamaale elama 2002. aasta aprillis, ja teiseks on elukohatõendi tõendusjõud väga suhteline, kuna seda väljastanud asutus ei kontrolli, kas tegemist on tegeliku elukohaga (vt selle kohta Avaliku Teenistuse Kohtu 8. aprilli 2008. aasta otsus kohtuasjas F-134/06: Bordini *vs.* komisjon, EKL AT 2008, lk I-A-1-87 ja II-A-1-435, punkt 76). Lisaks on ka teine isik, kes väidab, et ta on G. Neumanni üleelanud abikaasa, nimelt hageja, Saksamaa kodanik ja tema elukoht on Saksamaal.

71 Kui arvestada nii tihedaid sidemeid Saksamaaga, ja ilma et oleks olnud vaja teha võrdlevat analüüsis osas, kas Saksamaa oli K.-W. Braun-Neumanniga ja vaidlusega tervikuna kõige tihedamalt seotud riik – mis tundub küll ülimalt tõenäoline – siis viitas parlament õigustatult Saksmaa materiaalõigusele ja õiguskorrale, vastamaks küsimusele, kas K.-W. Braun-Neumanni tuleb tunnustada üleelanud abikaasana.

72 Lisaks ei saa vastu vaielda tõsiasjale, et ka enamiku teiste liikmesriikide õiguse kohaselt tehtaks K.-W. Braun-Neumanni õiguslik seisund kindlaks Saksa materiaalõiguse alusel ning tema õiguslikuks seisundiks loetaks see, mida tunnustataks just nimetatud liikmesriigi õiguskorras.

73 Saksa materiaalõigust ja õiguskorda arvestades ei saa olla mõistlikku kahtlust selles, et K.-W. Braun-Neumann oli alates G. Neumanni surmast kuni enda surmani G. Neumanni üleelanud abikaasa.

74 Esiteks ei ole vaidlust selle üle, et K.-W. Braun-Neumann abiellus G. Neumanniga 3. mail 1993 Saksamaal ja sai sellest kuupäevast alates G. Neumanni abikaasaks.

75 Veelgi enam, on selge, et Tribunal de première instance de Namuri abielulahutuse otsuse tunnustamiseks G. Neumanni poolt Saksamaal algatatud menetluses keeldus Bayerisches Oberstes Landesgericht nimetatud kohtuotsust Saksamaa õiguskorras tunnustamast.

76 Samuti on selge, et Amtsgericht-Familiengericht-Merzig sedastas 21. jaanuari 2005. aasta määruses, et K.-W. Braun-Neumanni poolt G. Neumanni vastu algatatud ja 25. augusti 2004. aasta lahutusotsuse kuulutamiseni viinud abielulahutuse menetluse ese on ära langenud, kuna abielu oli lõppenud G. Neumanni surmaga 25. juulil 2004.

77 Lisaks tegi Amtsgericht Siegen 25. jaanuaril 2006 määruse G. Neumanni surmatunnistuse muutmiseks, kandes sellesse tunnistusse G. Neumanni abikaasana lisaks hagejale, kes seal juba enne kirjas oli, ka K.-W. Braun-Neumanni. Muudetud surmatunnistus, kus G. Neumanni abikaasana on ühtaegu kirjas nii hageja kui ka K.-W. Braun-Neumann, väljastati 23. märtsil 2006.

78 Veelgi enam, Saksamaa ametiasutused mitte ainult ei jätnud pärast G. Neumanni abiellumist hagejaga aastal 2000 abikaasade K.-W. Braun-Neumanni ja G. Neumanni perekonnaseisuaktide raamatu muutmata, vaid nad lisasid sellesse raamatusse kande, mille kohaselt G. Neumann „oli abielus ka" K.-W. Braun-Neumanniga.

79 Eelnevates punktides esitatust järeldub, et Saksa materiaalõiguse ja õiguskorra seisukohalt kestis G. Neumanni ja K.-W. Braun-Neumanni abielu kuni G. Neumanni surmani 25. juulil 2004, ning et vähemalt nimetatud materiaalõigust ja õiguskorda arvestades tuleb G. Neumanni ja K.-W. Braun-Neumanni kuni selle kuupäevani pidada abikaasadeks, nii et K.-W. Braun-Neumannil kui G. Neumanni üleelanud abikaasal personalieeskirjade artikli 79 tähenduses on alates 25. juulist 2004 õigus toitjakaotuspensionile.

80 Hageja argumendid K.-W. Braun-Neumanni staatuse üleelanud abikaasana vaidlustamiseks ei muuda seda järeldust.

81 Eelöeldu puudutab eriti hageja väiteid G. Neumanni ja K.-W. Braun-Neumanni abielu kehtetuse põhjuste kohta seoses viimasena nimetatud isikuga. Tuleb märkida, et selle abielu kehtetuks tunnistamiseks ei ole kunagi kohtusse pöördutud.

82 Lisaks, asjaolu, et 8. veebruari 2007. aasta otsus hageja kaebuse rahuldamata jätmise kohta viitab Saksa õiguse sätetele, mis hageja väitel ei olnud selle otsuse tegemise ajal enam jõus, ei mõjuta K.-W. Braun-Neumanni staatust üleelanud abikaasana ega muuda nimetatud otsust kehtetuks. Esiteks, nagu märkis parlament, ilma et hageja oleks talle vastu vaielnud, on Ehegesetzi §-d 23 ja 29, millele vaidlustatud otsus viitab, küll tühistatud, kuid samas asendab neid BGB § 1313, mis on põhimõtteliselt sama sisuga; teiseks ilmneb nimetatud otsusest, et vaidlusalustele sätetele ei viidata mitte kui selle ametisse nimetava asutuse otsuse jätta kaebus rahuldamata põhjendusele, vaid kui siseriiklikele sätetele, millele viidatakse seoses abielu kehtivuse vaidlustamisega Saksamaa õiguskorras.

83 Seoses küsimusega, mis puudutab Tribunal de première instance de Namuri abielulahutuse otsuse kehtivust – ehkki vastab tõele, et selle kehtivust Belgia õiguskorras ei ole vaidlustatud – piisab, kui märkida, et selle kehtivus Belgias ei mõjuta kuidagi selle kehtivust teiste liikmesriikide õiguskordades, iseäranis Saksamaal, kus, nagu juba märgitud, selle tunnustamisest keelduti.

84 Tagasi tuleb lükata ka hageja etteheited, mis puudutavad ühest küljest Tribunal de première instance de Namuri abielulahutuse otsuse mittetunnustamist Saksa õiguskorras, ja teisest küljest Amtsgericht Siegeni 25. jaanuari 2006. aasta määrust (vt vastavalt käesoleva kohtuotsuse punktid 49 ja 51). Liidu kohus ega institutsioonid ei pea personalieeskirjade kohaldamisel kontrollima liikmesriikide kohtute otsuste põhjendatust, ja seda eelkõige niisugustel asjaoludel nagu praeguses kohtuasjas. Viimaseks, Tribunal de première instance de Namuri abielulahutuse otsus ei kuulu määruste nr 1347/2000 ja nr 2201/2003 ajalisse kohaldamisalasse.

85 Kuna hageja argumentatsioon, mille eesmärk on näidata, et K.-W. Braun-Neumann ei olnud üleelanud abikaasa, on niisiis tagasi lükatud, tuleb veel märkida, et asjaolu, et parlament tunnustas K.-W. Braun-Neumanni üleelanud abikaasana, ei ole vastuolus hageja tunnustamisega üleelanud abikaasana ega kokkusobimatu liidu avaliku korraga.

86 Esiteks tuleb sedastada, et Saksa õiguskord on sõnaselgelt ja mitmel korral (vt eelkõige käesoleva kohtuotsuse punktid 77 ja 78) tunnustanud ühtaegu nii hagejat kui ka K.-W. Braun-Neumanni üleelanud abikaasana. Lisaks tuleb meenutada parlamendi seisukohta, mille kohaselt abielu loetakse Saksa õiguses kuni selle kohtuotsusega kehtetuks tunnistamiseni kehtivaks ka juhul, kui see on sõlmitud jõusolevaid õigusnorme rikkudes.

87 Teiseks, igal juhul ei tähenda eelnevaid kaalutlusi arvestades asjaolu, et liidu institutsioon tunnustas rahalise soodustuse andmisel kahte isikut ühe ja sama endise, nüüdseks surnud ametniku üleelanud abikaasana, ei tähenda mitmikabielude lubamisega – ka mitte vaikimisi – nõustumist liidu tasandil; niisugune nõustumine võib tõstatada küsimuse ülimuslikele õiguspõhimõtetele ja normidele vastavusest, ja seda eelkõige juhul, kui kumbki asjaomane isik saaks ainsale üleelanud abikaasale ettenähtud rahalise soodustuse kogusumma (vt viimati nimetatud küsimuse kohta käesoleva kohtuotsuse punktid 99–102). Igal juhul on asjaomane institutsioon praegusel juhul lihtsalt tuletanud oma järeldused liikmesriikide perekonnaõigusest.

88 Teisalt tuleb olenemata eelnenud kaalutlustest märkida, et K.-W. Braun-Neumanni tunnustamine üleelanud abikaasana personalieeskirjade artikli 79 ja VIII lisa artikli 18 kohaldamiseks on kooskõlas nimetatud artiklite eesmärgiga, milleks on hüvitada üleelanud abikaasale ametniku või endise ametniku surmaga kaasnev sissetuleku kaotus, ning seega tuleb toitjakaotuspensioni lugeda seda eesmärki silmas pidades asendussissetulekuks (vt Avaliku Teenistuse Kohtu 21. oktoobri 2009. aasta otsus kohtuasjas F-74/08: Ramaekers-Jørgensen *vs.* komisjon, EKL AT 2009, lk I-A-1-411 ja II-A-1-2229, punktid 53 ja 70). K.-W. Braun-Neumanni kasuks mõisteti Amtsgericht Nürnbergi 10. detsembri 1999. aasta otsusega välja igakuine elatis summas 400 Saksa marka, mida ta pärast G. Neumanni surma enam ei saanud. Niisiis võimaldas toitjakaotuspension hüvitada selle sissetuleku kadumist.

89 Eelnevast järeldub, et hageja esimese väite esimene osa, millega vaidlustatakse K.-W. Braun-Neumanni staatus üleelanud abikaasana, tuleb tagasi lükata.

– Esimese väite teine osa, mis puudutab personalieeskirjade VIII lisa artiklis 18 abielu kestusele ettenähtud üheaastast miinimumnõuet

90 Hageja toob esile, et G. Neumanni ja K.-W. Braun-Neumanni abielu kestis vähem kui aasta, ning et viimasel ei ole seetõttu õigus saada toitjakaotuspensioni, kuna personalieeskirjade VIII lisa artiklis 18 sätestatud tingimus ei ole täidetud.

91 Selles osas tuleb märkida, et personalieeskirjade VIII lisa artikli 18 sätted on selged ja täpsed ning nende tõlgendamine ei tekita kahtlusi. Nähes ette, et vanaduspensioni saanud endise ametniku üleelanud abikaasal on õigus toitjakaotuspensionile, „kui abielu oli kestnud vähemalt ühe aasta", sätestab see artikkel kindlalt ja ühemõtteliselt, et üheaastane minimaalne kestus puudutab abielu ja mitte abikaasade kooselu, nagu vähemalt vaikimisi tundub väitvat hageja.

92 Järelikult, ja isegi kui oletada, et K.-W. Braun-Neumann, kes abiellus G. Neumanniga 3. mail 1993 ja asus viimasega koos elama Andenne'i, lahkus – nagu väidab hageja, ilma et keegi talle vastu vaidleks – abikaasade ühisest elukohast 1993. aasta juulis, ei muuda see asjaolu, et Belgia õiguskorras lahutati nende abielu alles 6. septembril 1995, s.o pärast rohkem kui kahte abieluaastat. Lisaks, nagu on selgitatud seoses esimese väite esimese osaga, saab Saksa õiguskorras nende abielu käsitada lõppenuna alles pärast G. Neumanni surma 25. juulil 2004.

93 Seega on personalieeskirjade VIII lisa artiklis 18 ette nähtud abielu üheaastase miinimumkestuse nõue G. Neumanni ja K.-W. Braun-Neumanni vahel sõlmitud abielu puhul igal juhul täidetud.

94 Niisiis tuleb ka see esimese väite osa tagasi lükata.

– Esimese väite kolmas osa, mis puudutab üleelanud abikaasale makstava toitjakaotuspensioni summat juhul, kui ka teist isikut tunnustatakse üleelanud abikaasana

95 See esimese väite kolmas osa tõstatab küsimuse, kas parlament tegi õigesti, vähendades hagejale määratud toitjakaotuspensioni 50% võrra põhjusel, et K.-W. Braun-Neumannil oli vastavalt personalieeskirjade artiklile 79 samuti õigus toitjakaotuspensionile tänu asjaolule, et ta oli G. Neumanni üleelanud abikaasa.

96 On selge, et personalieeskirjad vastu võtnud seadusandja ei näinud ette sellist olukorda nagu põhikohtuasjas vaidluse all, mille korral kaks isikut kinnitavad, et on ühe ja sama vanaduspensioni saava endise ametniku abikaasad, viidates seejuures kumbki abielutunnistusele ja erinevate liikmesriikide kohtute otsustele (või veelgi enam, sama riigi kohtute otsustele), nii et nimetatud dokumentide alusel võib kõnealuse õigusliku seisundi olemasolu neist mõlema puhul olla tõepoolest usutav. Personalieeskirjade artikli 79 ja VIII lisa artikli 18 sätted ei näe ette sellist eeldust ja piirduvad märkimisega, et vanaduspensioni saanud endise ametniku üleelanud abikaasal on õigus saada toitjakaotuspensioni, andmata täpsemaid juhtnööre selle kohta, millest peab lähtuma toitjakaotuspensioni määramisel käesolevas punktis kirjeldatud juhul, st käesolevas asjas.

97 Kuna personalieeskirjades puudub norm, mis reguleeriks toitjakaotuspensioni määramist sellisel juhul, siis peab parlament määrama kindlaks meetodi, mille abil talle menetleda antud vaidlus lahendada, ning seda parlament tegigi, otsustades jagada toitjakaotuspensioni hageja ja K.-W. Braun-Neumanni vahel kaheks võrdseks osaks.

98 Hageja vaidleb parlamendi seisukohale vastu, leides, et kuna ta vastab personalieeskirjade VIII lisa artikli 18 tingimustele, siis tal on õigus kogu toitjakaotuspensionile ning tema õigust ei saa mõjutada parlamendi otsus anda personalieeskirjade VIII lisa artiklist 18 tulenev õigus veel ühele isikule, kes parlamendi arvates on samuti G. Neumanni üleelanud abikaasa.

99 Hageja seisukohaga, mille kohaselt ületaks üheainsa ametniku või teenistuja surma tõttu makstava toitjakaotuspensioni kogusumma personalieeskirjade artiklis 79 ja VIII lisa artiklis 18 ette nähtud pensioni summa, ei saa nõustuda.

100 Esiteks tuleb märkida, et kuigi personalieeskirjad ei näe ette juhtumit, mille korral kaks või enam isikut tuginevad üleelanud abikaasa õiguslikule seisundile, reguleerib see sellegipoolest VIII lisa artiklis 28 sageli esinevat olukorda, mil on olemas mitu lahutatud abikaasat, kellel on õigus toitjakaotuspensionile, või mitu lahutatud abikaasat ja üks üleelanud abikaasa, kellel kõigil on õigus toitjakaotuspensionile; niisuguses olukorras näevad personalieeskirjad sõnaselgelt ette toitjakaotuspensioni summa osadeks jaotamise võrdeliselt abielude kestusele. Toitjakaotuspensioni jaotamine on sõnaselgelt ette nähtud ka personalieeskirjade VIII lisa artiklis 22 juhul, kui ametnikust jäävad maha üleelanud abikaasa ning orvud varasemast abielust või teised õigustatud isikud. Kuigi on tõsi, et teoreetiliselt on neid sätteid lubatud tõlgendada *e contrario* ja mitte analoogia alusel, leiab Avaliku Teenistuse Kohus, et eespool nimetatud sätetes ette nähtud reegel, mille kohaselt on võimalik määrata ainult üks toitjakaotuspension, kehtib ka personalieeskirjade artikli 79 ja VIII lisa artikli 18 puhul; asjaolu, et need sätted vaikivad olukorrast, mille korral mitu isikut soovivad saada kõnealust toetust, saab olla tingitud ainult selle olukorra ebaharilikkusest ja mitte seadusandja kinnitusest, et ta soovib üheainsa ametniku või teenistuja surma korral hakata maksma kahte või kolme toitjakaotuspensioni.

101 Teiseks, kuivõrd ametnikul on pensionilejäämise korral õigus ainult ühele liidu pensionile (ning sama kehtib ka toitjakaotuspensioni kohta, kui see kuulub jaotamisele mitme isiku vahel vastavalt personalieeskirjade VIII lisa artiklitele 22 ja 28), siis peab see kehtima ka personalieeskirjade artikli 79 ja VIII lisa artikli 18 rakendamisel juhul, kui samaaegselt on olemas kaks üleelanud abikaasat.

102 Kolmandaks, ja olenemata sellest, kas käesolevas asjas on võimalik kohaldada parlamendi viidatud kohtupraktikat, mille kohaselt rahalisi õigusi andvaid sätteid tuleb tõlgendada kitsalt, oleks nõustumine väitega, et isiku tunnustamine üleelanud abikaasana annab tingimusteta õiguse saada kogu toitjakaotuspensioni summa, nii et mitme isiku olemasolul, keda saab käsitada üleelanud abikaasana, peaks institutsioon maksma kahe- või kolmekordse toitjakaotuspensioni summa, raskesti ühitatav usaldusväärse finantsjuhtimise ja institutsioonide eelarveliste kulutuste kontrollimise kohustustega, mida liidus tuleb järgida.

103 Kuna üleelanud abikaasadele makstavate pensionide kogusumma ei tohi seega ületada 100% summast, mis on ette nähtud personalieeskirjade artiklis 79 ja VIII lisa artiklis 18, siis tekib küsimus, kuidas see summa tuleks nimetatud isikute vahel jagada.

104 On tõsi, et lisaks meetodile, mida kasutas parlament, s.o summa võrdsetes osades jaotamine hageja ja K.-W. Braun-Neumanni vahel, oleks olnud võimalik kasutada ka teisi meetodeid. Avaliku Teenistuse Kohus leiab siiski, et praegusel juhul kasutatud lahendus ei lähe vastuollu personalieeskirjade artikli 79 ja VIII lisa artikli 18 sõnastuse, ülesehituse ja eesmärgiga, ega ka mitte kogu nimetatud lisa toitjakaotuspensioniga seotud peatükiga, seda enam et abielu kestuse kriteerium kui selline on sätestatud personalieeskirjade VIII lisa artiklis 28, mistõttu seda oleks esiteks raske üle kanda sellisele juhtumile, nagu on praeguses kohtuasjas vaidluse all, ning teiseks läheks see vastuollu personalieeskirjade artikli 79 eesmärgiga.

105 G. Neumanni ja K.-W. Braun-Neumanni abielu kestus on vaidlustatud ning selle üle otsustamine sõltub asjaomasest liikmesriigi õigusest, olles – nagu öeldud käesoleva kohtuotsuse punktis 68 – äärmiselt keerukas ja raskesti ennustatav ettevõtmine.

106 Lisaks, isegi kui oletada, et abielu kestuse kriteeriumi võiks praeguses asjas kohaldada niiviisi, et kummagi üleelanud abikaasa puhul viidatakse sellele siseriiklikule õigusele, mis on tema jaoks selle kriteeriumi kohaldamise seisukohalt soodsaim, nimelt Belgia õigusele hageja puhul ja Saksa õigusele K.-W. Braun-Neumanni puhul, ilmneb, et hageja abielu kestis neli aastat ja kolm kuud, samas kui K.-W. Braun-Neumanni abielu kestis üksteist aastat ja veidi enam kui kaks kuud. Samas läheks toitjakaotuspensioni niisugune jaotamine, mille korral K.-W. Braun-Neumannile nähtaks ette suurem protsent kui hagejale, ilmselgelt vastuollu personalieeskirjade artikli 79 eesmärgiga, mida on meenutatud käesoleva kohtuotsuse punktis 88. Lisaks sellele, et G. Neumanni ja K.-W. Braun-Neumanni kooselu kestis vaevalt mõned kuud, on selle abielu suhtes toimunud mitu lahutusmenetlust: esiteks G. Neumanni poolt Tribunal de première instance de Namuris algatatud menetlus, mis lõppes lahutusotsusega aastal 1995, s.o kõigest kaks aastat pärast abielu sõlmimist, ja teiseks 2003. aastal algatatud menetlus, mille ese langes ära G. Neumanni surma tõttu (vt käesoleva kohtuotsuse punktid 15 ja 76), kusjuures viimati nimetatud menetluse algatajaks oli K.-W. Braun-Neumann, kes sellegipoolest nõudis kogu toitjakaotuspensioni Avaliku Teenistuse Kohtule esitatud hagis, mis jäeti rahuldamata eespool viidatud 23. mai 2008. aasta määrusega Braun-Neumann *vs.* parlament (vt käesoleva kohtuotsuse punkt 21).

107 Neil põhjustel ei ilmne, et parlamendi kasutatud jaotuskriteerium oleks õigusvastane, ning seetõttu tuleb tagasi lükata hageja etteheide, mis puudutab üleelanud abikaasale määratavat toitjakaotuspensioni summat juhul, kui ka teist isikut tunnustatakse üleelanud abikaasana.

Teine väide, et rikutud on õiguspärase ootuse kaitse põhimõtet

108 Hageja väitel tekitas parlament temas ja ka G. Neumannis õiguspärase ootuse, et neid käsitatakse abikaasadena. Parlament väidab, et see väide on vastuvõetamatu, kuna see ei järgi nõuet, et kaebus ja hagi peavad olema vastavuses.

109 Vastavuse nõue, millele parlament viitab ja mille järgimatajätmine muudab vastuvõetamatuks väite, et rikutud on õiguspärase ootuse kaitse põhimõtet, võeti kasutusele 1970-ndate aastate kohtupraktikas, mis sisuliselt nõuab, et hagi ese ja alus ning kaebuse ese ja alus oleks vastavuses (vt eelkõige Euroopa Kohtu 1. juuli 1976. aasta otsus kohtuasjas 58/75: Sergy *vs.* komisjon, EKL 1976, lk 1139, punktid 31–33, ja 20. märtsi 1984. aasta otsus liidetud kohtuasjades 75/82 ja 117/82: Razzouk ja Beydoun *vs.* komisjon, EKL 1984, lk 1509, punkt 9). Hilisemas kohtupraktikas seoti aluse mõiste vastuväidete mõistega (vt Euroopa Kohtu 7. mai 1986. aasta otsus kohtuasjas 52/85: Rihoux jt *vs.* komisjon, EKL 1986, lk 1555, punktid 12 ja 14; ning 19. novembri 1998. aasta otsus kohtuasjas C-316/97 P: parlament *vs.* Gaspari, EKL 1998, lk I-7597, punktid 17 ja 18), hilisemad kohtuotsused omakorda tunduvad vastavuse nõude kontrollimisel rõhuvat eelkõige viimati nimetatud mõistele (vt Euroopa Kohtu 14. märtsi 1989. aasta otsus kohtuasjas 133/88: Del Amo Martinez *vs.* parlament, EKL 1989, lk 689, punkt 10; Esimese Astme Kohtu 31. mai 2005. aasta otsus kohtuasjas T-284/02: Dionyssopoulou *vs.* nõukogu, EKL AT 2005, lk I-A-131 ja II-597, punkt 62).

110 Eelnevas punktis mainitud kohtupraktika kohaselt õigustab vastavuse nõuet kohtueelse menetluse eesmärk, milleks on võimaldada haldusasutusel oma otsus uuesti läbi vaadata ning jõuda ametnike ja haldusasutuse vahel tekkinud erimeelsustes kohtuvälisele lahendusele, mida enamikus nimetatud kohtuotsustes nimetatakse „kompromissiks". Selleks et see menetlus teeniks oma eesmärki, on sama kohtupraktika kohaselt vajalik, et ametisse nimetaval asutusel oleks võimalus piisavalt täpselt tutvuda asjaomase isiku poolt vaidlustatud otsuse vastu esitatud väidetega.

111 Kuna kohtueelne menetlus on mitteametliku iseloomuga ja huvitatud isikud võivad selles etapis menetluses osaleda ilma advokaadi abita, on väljakujunenud kohtupraktikas siiski leitud, et haldusasutus ei tohi kaebusi tõlgendada kitsalt, vaid peab neid käsitlema laialt (eespool viidatud kohtuotsus Del Amo Martinez *vs.* parlament, punkt 11; Esimese Astme Kohtu 13. aprilli 2005. aasta otsus kohtuasjas T-353/03: Nielsen *vs.* nõukogu, EKL AT 2005, lk I-A-95 ja II-443, punkt 23). Konkreetsemalt on leitud, et liidu kohtule esitatud nõuetel võib olla üksnes seesama ese, mis kaebuses esitatud nõuetel ning need võivad sisaldada vaid selliseid vastuväiteid, mis tuginevad samale alusele kui kaebuses esitatud vastuväited. Neid vastuväiteid võib liidu kohtus sellegipoolest edasi arendada niisuguste väidete ja argumentide esitamisega, millele kaebuses tingimata viidatud ei ole, kuid mis on sellega vahetult seotud (Euroopa Kohtu 26. jaanuari 1989. aasta otsus kohtuasjas 224/87: Koutchoumoff *vs.* komisjon, EKL 1989, lk 99, punkt 10; Esimese Astme Kohtu 8. juuni 1995. aasta otsus kohtuasjas T-496/93: Allo *vs.* komisjon, EKL AT 1995, lk I-A-127 ja II-405, punkt 26, ja eespool viidatud kohtuotsus Dionyssopoulou *vs.* nõukogu, punkt 62; Avaliku Teenistuse Kohtu 18. mai 2009. aasta otsus liidetud kohtuasjades F-138/06 ja F-37/08: Meister *vs.* Siseturu Ühtlustamise Amet, EKL AT 2009, lk I-A-1-131 ja II-A-1-727, punkt 145).

112 Olgugi et kõnealuse vastavuse nõude kasutuselevõtust alates ei ole liidu kohus seda alati kohaldanud ühesuguse paindlikkusega (juhtumite kohta, mil seda nõuet on ilmselt vaidluse aluse mõiste ja peamiste vastuväidete mõiste vahelise tiheda seose tõttu kohaldatud rangelt, vt Euroopa Kohtu 13. detsembri 2001. aasta otsus kohtuasjas C-446/00 P: Cubero Vermurie *vs.* komisjon, EKL 2001, lk I-10315, punktid 12, 13 ja 16; Esimese Astme Kohtu 28. mai 1998. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-78/96 ja T-170/96: W *vs.* komisjon, EKL AT 1998, lk I-A-239 ja II-745, punktid 62–64; Avaliku Teenistuse Kohtu 11. detsembri 2007. aasta määrus kohtuasjas F-60/07: Martin Bermejo *vs.* komisjon, EKL AT 2007, lk I-A-1-407 ja II-A-1-2259, punktid 36–39), tundub kõnealuse nõude paindlik tõlgendamine olevat kooskõlas nii kohtueelse menetluse eesmärgiga, mida on meenutatud käesoleva kohtuotsuse punktis 110, kui ka kohtueelses menetluses kantud kulude jaotamise eesmärkidega.

113 Ühest küljest lihtsustab kohtueelse menetluse eesmärgiks olevat vaidluste kohtuvälist lahendamist oluliselt õiguslike formaalsuste puudumine selles menetluses. See on ka põhjus, miks kohtupraktikas ei nõuta, et ametniku poolt oma nõuete toetuseks esitatavad väited oleksid formuleeritud õiguslikus sõnastuses (Esimese Astme Kohtu 5. novembri 1997. aasta otsus kohtuasjas T-12/97: Barnett *vs.* komisjon, EKL AT 1997, lk I-A-313 ja II-863, punkt 68, ja eespool viidatud kohtuotsus Nielsen *vs.* nõukogu, punkt 26). Seega juhul, kui vastavuse nõuet tõlgendataks ja kohaldataks rangelt, peaks ametnik hirmus, et vaidluse ulatus määratletakse lõplikult juba kohtueelses menetluses, juba selles etapis pöörduma advokaadi poole, samas kui selle etapi eesmärk on pigem kohtusse pöördumist vältida kui seda ette valmistada. Advokaadi poole pöördudes muudaks hageja kohtueelse menetluse keerulisemaks, mis aga oleks ilmselgelt vastuolus selle menetluse eesmärgiga.

114 Teisest küljest loetakse ametniku poolt enne hagi esitamist kantud kulud hüvitamisele mittekuuluvaks (Esimese Astme Kohtu 10. jaanuari 2002. aasta määrus kohtuasjas T-80/97 DEP: Starway *vs.* nõukogu, EKL 2002, lk II-1, punkt 25, 7. detsembri 2004. aasta määrus kohtuasjas T-251/00 DEP: Lagardère ja Canal+ *vs.* komisjon, EKL 2004, lk II-4217, punktid 21 ja 22), erinevalt kuludest, mis on seotud kohtmenetlusega, s.o menetlusega, mis algab hagi esitamisega. Niisuguse eristamise põhjuseks on seadusandja soov mõjutada ametnikku kohtueelses menetluses advokaadi poole mitte pöörduma.

115 Kaebuse ja hagi vahelise vastavuse nõude paindlikuks tõlgendamiseks on praegusel hetkel veelgi kaalukamad põhjused.

116 Esiteks sobitub niisugune tõlgendamine kohtupraktika suundumusega, milles rõhutatakse järjest enam seda, kui oluline on tõhus kohtulik kaitse kui liidu õiguse üldpõhimõte, mis tuleneb liikmesriikide ühesugustest riigiõiguslikest tavadest ja on sätestatud 4. novembril 1950 Roomas allkirjastatud Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artiklites 6 ja 13; seda põhimõtet kinnitab ka Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikkel 47 (vt selle kohta Euroopa Kohtu 3. septembri 2008. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-402/05 P ja C-415/05 P: Kadi ja Al Barakaat International Foundation *vs.* nõukogu ja komisjon, EKL 2008, lk I-6351, punkt 335) – sellel hartal on tulenevalt EL artikli 6 lõikest 1 aluselepingutega samaväärne õigusjõud. Kui selle põhimõtte tõlgendamise tähtsus õigusel põhineva ühenduse jaoks õigustab nende esmase õiguse sätete laia tõlgendamist, mis annavad Euroopa Kohtule EL lepingu (Lissaboni lepingu eelses versioonis) alusel pädevuse eelotsuste tegemise valdkonnas (vt eelkõige Euroopa Kohtu 27. veebruari 2007. aasta otsus kohtuasjas C-354/04 P: Gestoras Pro Amnistía jt *vs.* nõukogu, EKL 2007, lk I-1579, punkt 53, ja 27. veebruari 2007. aasta otsus kohtuasjas C-355/04 P: Segi jt *vs.* nõukogu, EKL 2007, lk I-1657, punkt 53, ning 3. mai 2007. aasta otsus kohtuasjas C-303/05: Advocaten voor de Wereld, EKL 2007, lk I-3633, punkt 18), siis peab see avaliku teenistuse õiguse raames õigustama ka vastavuse nõude niisugust tõlgendamist, mis vähendaks niipalju kui võimalik piiranguid, mida see nõue hagejale seab seoses väidete ja argumentidega, mida tema nõustajal on õigus hagis esitada. Niisiis, kuigi hilisemad piirangud näiteks seoses uute tõendite esitamise ja uute väidetega (vt Avaliku Teenistuse Kohtu kodukorra artiklid 42 ja 43) on Avaliku Teenistuse Kohtus toimuva menetluse ladusa kulgemise seisukohalt loomulikud ning ei lähe vastuollu tõhusa kohtuliku kaitse põhimõttega, võiks see põhimõte kaotada olulise osa oma sisust, kui hagejat esindav advokaat ei saaks esitada väiteid, mis võivad osutuda otsustavaks vaidluse tulemuse jaoks, põhjusel et hageja ise ei olnud tulnud selle peale, et esitada need väited kohtueelses menetluses.

117 Teiseks, alates ajast, mil jõustus nõukogu 2. novembri 2004. aasta otsus 2004/752/EÜ, Euratom, millega asutatakse Euroopa Liidu avaliku teenistuse kohus (ELT L 333, lk 7) (edaspidi „Avaliku Teenistuse Kohtu asutamise otsus"), mille I lisa artikli 7 lõige 5 näeb ette, et kaotaja pool on kohustatud kandma kohtukulud, kui vastaspool on seda nõudnud, on ametniku rahaline risk suurenenud võrreldes ajajärguga, mil kaebuse ja hagi vahelise vastavuse reegel kohtupraktikas kasutusele võeti, sest siis ei pidanud ametnik kandma kohtuvaidluse võitnud institutsiooni kulusid. Kuigi on tõsi, et Avaliku Teenistuse Kohtu asutamise otsusega ette nähtud uuendus ühtlustab avaliku teenistuse asjade kulude jaotamise korra liidu kohtule alluvate vaidluste üldise regulatsiooniga, tuleb siiski märkida, et viimati nimetatud vaidlustele, leidku need siis aset tühistamise või vastutuse tuvastamise valdkonnas, ei eelne tingimata kohtueelne menetlus ja nende puhul ei tunta vastavuse nõudega analoogseid piiranguid.

Vastukaaluks uuele rahalisele riskile, mille Avaliku Teenistuse Kohtu asutamise otsus Avaliku Teenistuse Kohtusse pöörduda soovivatele ametnikele paneb, on seega mõistlik ja hea õigusemõistmise huvides vähendada ametnikel lasuvaid piiranguid, ning seda eelkõige võimaldades nende nõustajal mitte piirduda etteheidetega, mis on sõnastatud ametniku poolt, kes enamasti ei ole jurist ning igal juhul ei tegutse juristina ning veel vähem advokaadina.

118 Kolmandaks, nii halduspraktika areng kui põhiõiguse tõhusa kohtuliku kaitse tunnustamine on järjest enam nõrgestanud üht peamist põhjendust, mis 1970-ndate aastate kohtupraktikas vastavuse nõude kasuks esile toodi ja milleks on vaidluste kohtuvälise lahendamise lihtsustamine käesoleva kohtuotsuse punktis 110 väljendatud tähenduses. Esiteks, kuigi ei ole võimalik vastu vaielda sellele, et eelneva kaebuse esitamise menetlus täidab jätkuvalt tõhusalt vaidluste sõelumise ülesannet, ja annab haldusele enne, kui pöördutakse kohtusse, võimaluse parandada võimalikud vead oma otsustes või kaitsta nende seaduslikkust, tuleb siiski küsida, kas kohtueelne menetlus kujutab endast jätkuvalt võimalust otsida vaidlustes aktiivselt ja konkreetselt kompromissi; just selles osas tuvastatud vajakajäämised olid põhjuseks, miks Avaliku Teenistuse Kohtu asutamise otsuses pandi eriline rõhk vaidluste lahendamisele kompromissiga igas Avaliku Teenistuse Kohtu menetluse etapis. Teiseks, kuigi tõhusa kohtuliku kaitse tagatus Avaliku Teenistuse Kohtus kui käesoleva kohtuotsuse punktis 116 meenutatud tõhusa kohtuliku kaitse põhimõtte väljendus pannakse kehtima normide, eelkõige menetlusnormide abil, mis määravad ära selle õiguse maksmapanemise viisi ja ulatuse, ei saa see õigus tänu sellele, et tegemist on põhiõigusega, olla liiga vahetult allutatud kohtusse pöördumisele eelnenud menetluse eesmärkidele, ilma et seeläbi liialt piirataks selle õiguse ulatust; vaidluste kohtuväline lahendamine – nii soovitatav kui see ka poleks – ei ole põhiõigus ja ei saa seega õigustada ametnike kohtusse pöördumise võimaluste radikaalset piiramist.

119 Eelnenud kaalutlusi arvestades tuleb kooskõlas punktis 109 viidatud kohtupraktikaga asuda seisukohale, et vastavuse nõuet saab kohaldada ainult juhul, kui kohtule esitatud hagis muudetakse kaebuse eset või alust, kusjuures aluse mõistet tuleb tõlgendada laialt. Niisuguse tõlgenduse kohaselt tuleb niisuguste tühistamisnõuete puhul, nagu seda on käesolevas asjas Avaliku Teenistuse Kohtule ametisse nimetava asutuse 8. septembri 2006. aasta otsuse vastu esitatud nõuded, „vaidluse aluse" all mõista vaidlustatud akti sisemise seaduslikkuse vaidlustamist hageja poolt, või teise võimalusena selle välise seaduslikkuse vaidlustamist – eristus, mida kohtupraktikas on mitmel korral tunnustatud (Euroopa Kohtu 2. aprilli 1998. aasta otsus kohtuasjas C-367/95 P: komisjon *vs.* Sytraval ja Brink's France, EKL 1998, lk I-1719, punkt 67; Avaliku Teenistuse Kohtu 21. veebruari 2008. aasta otsus kohtuasjas F-31/07: Putterie-De-Beukelaer *vs.* komisjon, EKL AT 2008, lk I-A-1-53 ja II-A-1-261, punkt 57 jj, mille peale on esitatud apellatsioonkaebus Üldkohtusse, kohtuasi T-160/08 P, ja 11. septembri 2008. aasta otsus kohtuasjas F-135/07: Smadja *vs.* komisjon, EKL AT 2008, lk I-A-1-299 ja II-A-1-1585, punkt 40, mille peale on esitatud apellatsioonkaebus Üldkohtusse, kohtuasi T-513/08 P).

120 Järelikult, kui õigusvastasuse väited ja muidugi avalikul huvil põhinevad väited välja arvata, siis vaidluse alus üldjuhul ei muutu ja hagi on vastavuse nõude järgimata jätmise tõttu vastuvõetamatu ainult juhul, kui hageja, kes on kaebuses üksnes kritiseerinud teda kahjustava akti ja selle menetluslike aspektide vormilist õiguspärasust, esitab hagis sisulised väited, või vastupidi, kui hageja, kes on kaebuses vaidlustanud tema huve kahjustava akti sisulise õiguspärasuse, esitab hagi, mis sisaldab selle akti, sh selle menetluslike aspektide vormilise õiguspäraga seotud väiteid.

121 Õigusvastasuse väidete puhul, isegi kui need on seotud mõne muu õigusliku alusega kui kaebuses esitatu, rikuks nende vastuvõtmata jätmine vastavuse nõude järgimata jätmise tõttu tasakaalu ametniku menetluslike õiguste kaitsmise ja kohtueelse menetluse eesmärgi vahel ning oleks ametniku jaoks ebaproportsionaalseks ja ebaõiglaseks karistuseks. Kuna õigusvastasuse väide on juba iseenesest õiguslik, nagu seda on ka arutluskäik, mille abil selline õigusvastasus avastatakse ja esile tuuakse, siis ei saa kaebuse esitanud ametnikult või teenistujalt, kellel puuduvad asjakohased õigusteadmised, nõuda sellise väite sõnastamist kohtueelses menetluses, tunnistades selle vastasel juhul hiljem vastuvõetamatuks. Seda eriti arvestades, et õigusvastasuse väite esitamine kohtueelse menetluse etapis

päädib väga ebatõenäoliselt kaebuse esitaja võiduga selles etapis, kuna ei ole tõenäoline, et haldusasutus jätab kohaldamata jõusoleva sätte, mis ehk rikub kõrgemat õigusnormi, üksnes eesmärgiga saavutada vaidluse kohtuväline lahendus.

122 Eelnevatest kaalutlustest, eriti neist, mis on esitatud punktides 119–121, tuleneb, et asjaolu, et hagis on esitatud õiguspärase ootuse põhimõtte rikkumisest tuletatud väide, ei riku millegi poolest vastavuse nõuet. Kui hageja kritiseerib kaebuses parlamendi niisuguse otsuse põhjendusi, millega 50% võrra vähendatakse toitjakaotuspensioni, mida hageja saab üleelanud abikaasana, siis ilmselgelt vaidlustab hageja vaidlustatud akti õiguspärasust. Samas puudutab õiguspärast ootust käsitlev väide igal juhul akti sisulist seaduslikkust. Niisiis tuleb sellekohane väide tunnistada vastuvõetavaks.

123 Kuna väide, et on rikutud õiguspärase ootuse kaitse põhimõtet, on vastuvõetav, siis tuleb seda sisuliselt analüüsida.

124 Seega, käsitledes antud küsimust sisuliselt ja jättes kõrvale asjaolu, et hageja viitab oma õiguspärasele ootusele seoses sellega, et parlament tunnustas teda G. Neumanni üleelanud abikaasana, mitte aga mingile õiguspärasele ootusele seoses toitjakaotuspensioniga või tema võimaliku õigusega saada kogu toitjakaotuspensioni summa, tuleb nentida, et kohtupraktikas väljakujundatud tingimused, mis annavad õiguse tugineda õiguspärase ootuse kaitsmise vajadusele (Esimese Astme Kohtu 27. veebruari 1996. aasta otsus kohtuasjas T-235/94: Galtieri *vs.* parlament, EKL AT 1996, lk I-A-43 ja II-129, punktid 63 ja 65, ning 16. märtsi 2005. aasta otsus kohtuasjas T-329/03: Ricci *vs.* komisjon, EKL AT 2005, lk I-A-69 ja II-315, punkt 79; Avaliku Teenistuse Kohtu 21. veebruari 2008. aasta otsus kohtuasjas F-4/07: Skoulidi *vs.* komisjon, EKL AT 2008, lk I-A-1-47 ja II-A-1-229, punkt 79, ja 4. novembri 2008. aasta otsus kohtuasjas F-126/07: Van Beers *vs.* komisjon, EKL AT 2008, lk I-A-1-355 ja II-A-1-1929, punkt 70), ei ole käesolevas asjas täidetud, sest hageja ei saa viidata haldusasutuse antud täpsetele, tingimusteta ja omavahel kooskõlas olevatele kinnitustele.

125 Esiteks ei saa asjaolu, et haldusasutus maksis hagejale rahalist toetust, olgugi et ta tegi seda paljude aastate jooksul, pidada iseenesest täpseks, tingimuseta ja kooskõlaliseks kinnituseks eelmises punktis viidatud kohtupraktika tähenduses; vastasel juhul peaks liidu kohus õiguspärase ootuse kaitse põhimõtte rikkumise tõttu süstematiliselt tühistama kõik haldusasutuste otsused, millega etteulatuvalt, ja teatud juhtudel ka tagasiulatuvalt keeldutakse maksmast summasid, mida seniajani on isikule paljude aastate jooksul põhjendamatult makstud, ning selle tagajärjel muutuks suures osas ainetuks personalieeskirjade artikkel 85, mis käsitleb enammakstud summade sissenõudmist. Niisiis ei saa asjaolu, et G. Neumannile maksti tema abielu tõttu hagejaga majapidamistoetust ning hiljem hagejale toitjakaotuspensioni, iseenesest luua hagejas õiguspärast ootust, et teda tunnustatakse üleelanud abikaasana ja et need maksed on seaduslikud, samas kui parlament ei ole andnud ühtegi sellekohast kinnitust.

126 Teiseks, asjaolu, et parlament pidas alates hetkest, mil Tribunal de première instance de Namuri otsus lõplikult jõustus, G. Neumanni lahutatuks personalieeskirjade tähenduses (koos kõikide sellega kaasnevate rahaliste tagajärgedega, mis tähendab eelkõige, et ta ei saanud enam majapidamistoetust), ning hiljem hagejaga abielus olevaks (mistõttu ta hakkas uuesti saama majapidamistoetust), ei saa käesoleva kohtuasja konkreetseid asjaolusid arvestades pidada selliseks, mis laseks hagejal tekkida õiguspärast ootust, et ta saab edaspidi kogu toitjakaotuspensioni.

127 Analoogia alusel personalieeskirjade artikliga 85 (vt käesoleva kohtuotsuse punkt 125) on vaieldamatult selge, et teatava institutsiooni haldusasutus ei saa enda soovi kohaselt ja omal käel uurida oma ametnike õigusliku seisundi muutumist, vaid peab lihtsalt võtma arvesse huvitatud isikute edastatud teavet, mida tõendavad talle esitatud ametlikud dokumendid või kohtulahendid. Niisugusest teabest ja niisugustest dokumentidest peab haldusasutus tuletama rahalised järeldused ja tegema asjakohased otsused. Nähtuvalt käesoleva kohtuasja analüüsist on see antud juhul nii ka parlamendi puhul, kes piirdus G. Neumanni perekonnaseisus läbi aastate toimunud muutuste kohta viimase poolt esitatud teabe ning selle kinnituseks esitatud tõendite arvesse võtmisega. Seevastu, ja nagu parlament

kohtuistungil märkis, ilma et hageja oleks talle vastu vaielnud, ei olnud parlament teadlik ei G. Neumanni poolt 16. detsembril 1996 Bayerisches Staatsministerium der Justiz'is (Baieri liidumaa justiitsministeerium, Saksamaa) algatatud menetlusest ega Bayerisches Oberstes Landesgerichti 11. oktoobri 1999. aasta otsusest, millega Saksamaal keelduti tunnustamast Tribunal de première instance de Namuri abielulahutuse otsust, ning samuti mitte K.-W. Braun-Neumanni poolt hiljem, aastal 2003 Amtsgericht-Familiengericht-Merzigis algatatud abielulahutuse menetlusest.

128 Kui parlament oleks neist asjaoludest teadnud, siis oleks ta väga tõenäoliselt teinud hageja suhtes teistsuguse otsuse või oleks vähemalt avaldanud kahtlust tema perekonnaseisu osas.

129 See, et parlamendile ei esitatud ülalmainitud teavet ja dokumente, on G. Neumannile ja – vähemalt viimase surmast alates – hagejale süükspandav; on vähetõenäoline, et hageja, kes oli nähtuvalt K.-W. Braun-Neumanni poolt pärast kohtuistungit esitatud dokumentide (vt käesoleva kohtuotsuse punkt 33) hulgas olevast 22. septembri 1997. aasta kirjast G. Neumanniga paar juba aastal 1997 ja teadis K.-W. Braun-Neumanni olemasolust, ei teadnud viimase ja G. Neumanni vahel 1993. aastal sõlmitud abielust või Bayerisches Oberstes Landesgerichti 11. oktoobri 1999. aasta otsusest, millega Saksamaal keelduti tunnustamast Tribunal de première instance de Namuri abielulahutuse otsust. Niisiis on ülimalt tõenäoline, et päeval, mil hageja esitas parlamendile toitjakaotuspensioni määramise taotluse, s.o 11. augustil 2004, oli ta teadlik, et potentsiaalselt oli olemas veel teinegi isik, kes võis nõuda, et institutsioon tunnustaks ka teda üleelanud abikaasana, ja soovida endale toitjakaotuspensioni määramist. Selles kontekstis tuleb veel kord viidata esiteks 17. märtsil 2005 K.-W. Braun-Neumanni poolt hageja vastu esitatud bigaamiakaebusele, millele vastuseks hageja eitas tema kohta esitatud faktilisi asjaolusid, nagu ilmneb Staatsanwaltschaft Siegeni 16. veebruari 2006. aasta kirjast (vt käesoleva kohtuotsuse punkt 33), mis tähendab, et ta oli neist teadlik, ning teiseks Amtsgericht Siegenis toimunud menetlusele, milles hageja oli poolena esindatud ning teadis seega ilmselt 25. jaanuari 2006. aasta määruse sisu, milles viidatakse sõnaselgelt Bayerisches Oberstes Landesgerichti eespool nimetatud määrusele; nii bigaamiakaebuse menetlus kui ka eespool viidatud 25. jaanuari 2006. aasta otsuseni viinud menetlus puudutavad ajavahemikke, mis on varasemad kui kuupäev, mil K.-W. Braun-Neumann taotles parlamendilt toitjakaotuspensioni. Neil asjaoludel pole vähimatki kahtlust, et hagejal pidi olema õiguspärane ootus, et K.-W. Braun-Neumann kui üleelanud abikaasa taotleb ühel päeval parlamendilt toitjakaotuspensioni.

130 Neil ajaoludel tuleb väide, et on rikutud õiguspärase ootuse põhimõtet, rahuldamata jätta, ning selles kontekstis tuleb veel meenutada, et ka pärast seda, kui K.-W. Braun-Neumannile oli G. Neumanni surma tõttu määratud tagasiulatuvalt alates 1. augustist 2004 50% toitjakaotuspensionist, otsustas parlament mitte nõuda hagejalt tagasi seda 50% toitjakaotuspensionist, mida talle 1. augustist 2004 kuni vaidlustatud otsuse tegemise kuupäevani oli alusetult makstud.

131 Eelnevast tuleneb, et tühistamisnõuded ja seega ka nõuded mõista parlamendilt tagasiulatuvalt alates 1. aprillist 2006 hageja kui G. Neumanni üleelanud abikaasa kasuks välja täiendavad 50% toitjakaotuspensioni, ja jätkata selle summa igakuist maksmist kuni 2009. aasta oktoobrikuuni, tuleb rahuldamata jätta.

Kohtukulud

132 Kodukorra artikli 122 kohaselt kohaldatakse kodukorra II jaotise 8. peatüki sätteid kohtukulude ja asja läbivaatamise kulude kohta ainult nendele kohtuasjadele, mis esitatakse Avaliku Teenistuse Kohtule alates nimetatud kodukorra jõustumisest ehk 1. novembrist 2007. Kohtuasjadele, mis on Avaliku Teenistuse Kohtu menetluses enne nimetatud kuupäeva, kohaldatakse *mutatis mutandis* Esimese Astme Kohtu kodukorra asjakohaseid sätteid

133 Esimese Astme Kohtu kodukorra artikli 87 lõike 2 alusel on kohtuvaidluse kaotanud pool kohustatud hüvitama kohtukulud, kui vastaspool on seda nõudnud. Sama kodukorra artikli 88 alusel kannavad institutsioonid ühenduste ja nende teenistujate vahelistes vaidlustes oma kohtukulud siiski ise.

134 Peale selle on Esimese Astme Kohtu kodukorra artikli 87 lõike 4 kolmandas lõigus sätestatud, et kohus võib määrata, et menetlusse astujad kannavad ise oma kohtukulud.

135 Kuna hageja on kohtuvaidluse kaotanud, tuleb kummagi poole kohtukulud jätta poole enda kanda.

136 Mis puudutab menetlusse astujat, siis ta kutsuti küll menetlusse Avaliku Teenistuse Kohtu algatusel, kuid samas on siiski selge, et esiteks soovis ta vastuseks sellele kutsele astuda menetlusse parlamendi nõuete toetuseks ja teiseks tagas menetlusse astumine tema huvide esindatuse selles menetluses, ning kolmandaks – mis kõige olulisem – ta sai niiviisi kaitsta oma õigusi hageja nõuete vastu ja see oli talle kasulik, kuna tema menetlusse astumine mõjutas kohtu arutluskäiku, mille tulemusel jäeti hageja nõuded rahuldamata. Neil põhjustel tuleb menetlusse astuja kohtukulud jätta tema enda kanda.

Esitatud põhjendustest lähtudes

AVALIKU TEENISTUSE KOHUS (täiskogu)

otsustab:

1. Puudub vajadus teha otsus nõuete osas, millega W. Mandt taotleb parlamendilt kogu toitjakaotuspensioni maksmist, kuna need nõuded puudutavad 31. oktoobrist 2009 hilisemat ajavahemikku.

2. Jätta hagi ülejäänud osas rahuldamata.

3. Pooled, sealhulgas menetlusse astuja, kannavad ise oma kohtukulud.

Mahoney Gervasoni

Kreppel Tagaras Van Raepenbusch

Kuulutatud avalikul kohtuistungil 1. juulil 2010 Luxembourgis.

Kohtusekretär
W. Hakenberg

President
P. Mahoney